

Trenger vi en bransjeforening?

Av håndvevermester Bjørg Hustad

Manus til foredrag på seminaret «Organisering av små håndverksfag»,
Maihaugen 25.september 2015.

Innleiing

Kor mange handverkarar er det her i dag?

Kor mange er næringsdrivande?

Høyr godt etter no:

Ein bransje er ein part i 3- partsystemet som styrer utviklinga i samfunnet vårt.
Bransjen er ein del av arbeidsgiver parten som viser til behov og stiller krav for produksjonen i landet.

Arbeidstakerorganisasjonane forsvarer behova til arbeidstakarane.

Staten vedtek lover og forskrifter og bevilgar pengar.

Slik får vi den utviklinga i samfunnet som vi har.

Dette er ei forenkla framstilling som har mange fasetter.

Poenget er, etablerer vi ein bransje for små handverksfag, får vi mulighet til å snakka for oss sjølve, næringsvilkåra våre og utvikling. Vil du vera med på det? Handverkarane kjenner kvar skoen trykker, kor lang arbeidsdagen er, kva hol lærlingane har i grunnutdanninga si, korleis arbeidet vert verdsett og målt i pengeverdi.

Kva er små håndverksfag?

Det er utarbeidd kriterier for å koma inn under betegnelsen små handverksfag.
Offisielt er 46 fag med der.

Er faget ein del av tilbudstrukturen i den vidaregåande opplæringa?

Er faget trua og fagkunnskapen i ferd med å forsvinna pga manglande nyrekruttering?

Har faget tradisjonelle handverksfaglige teknikkar, materiale og metodar?

Har faget kulturell verdi i samfunnet som er viktig å vidareføra?

Er det mindre enn 15 nye lærekontrakter over 3 år?

Er svaret ja på desse problemstillingane høyrer faget til i gruppa små handverksfag.

Pr i dag utløyser det ekstra lærlingetilskot dersom ein tek på seg ansvaret med å læra opp andre utøvere.

Er du eksempelvis buntmaker, seilmaker, handvever, modist, kurvmaker, orgelbygger osv. høyrer du til i gruppa små handverksfag.

Skal vi saman etablere ein bransje som kan ivareta interessene vår?

Så kjem neste spørsmål:

[Kva er næring?](#)

Skal ein vera med i ein bransje må ein utøva ei næring innan små handverksfag. Offisielt er du næringsdrivande når du er registrert i mva-registeret, dvs at når omsettinga kjem over 50000 på 12 mnd er du mva-pliktig.

Her trykker skoen for mange som utøver små handverksfag profesjonelt eller som trivselsarbeid i ledige stunder.

Eg vil ikkje opna for den diskusjonen her, men det er klart at mange driv med små handverksfag. Ikkje like mange er næringsdrivande.

Skal vi oppfatast seriøst og bli behandla som næringsdrivande må vi ha tydelege skilja mellom trivselsarbeid og næringsdrift.

Bransjen skal ivareta næringsinteressene og deira vilkår.

Korleis bli synlege som næringsdrivande handverksfag?

Nokre av oss er dyktige med sosiale medier og profilerer seg godt med flott layout, logo og varemerke. Andre tek del på utstillingar og konkurransar og får anerkjennelse og medieomtale for gode handverk. Andre igjen har opparbeid kundegrunnlag over lang tid som leverandørar av godt handverk.

I Bergen er det ein dyktig gjørtler, i Oppstryn sit det ein handvever som rekonstruerer stoff frå gamle drakter, i Os er det ein trebåtbygger, på Inderøya er det ei verksemd som er vel kjende for sin bunadsaum, osv.

Håndverksregisteret på Maihaugen kan visa oss mange fleire.

Men vi er inga homogen gruppe som vert verdsette fordi vi fører vidare tradisjonshandverk på eit profesjonelt nivå. Vi har tileigna oss kompetanse gjennom kunnskap og erfaring. Vi har ulike muligheter til inntening og næringsgrunnlag.

Tradisjonelle kvinnehandverk er ofte verdsette med kor flink du er og kor flott arbeid, men det blir for dyrt for kunden. Vi lever ikkje berre av godord.

All produksjon som hendene utøver tek tid. For mange av oss er det ein livsstil og ein lidenskap å veva, strikka, smi eller høvla. I kjærleik til handverket og materialet skaper vi unike produkt til nytte og pryd.

Vi har ein plass i samfunnet fordi produkta våre er unike, er nisjeprodukt som nokre ynskjer og industrien ikkje vil produsera, vi viderefører ein kulturarv, eit handverk eller brukar materiale som har vore brukt i uminnelege tider.

Greier vi å opptre som ein bransje blir vi og synlege som næringsgruppe. Vi må takast med som part i samfunnsutviklinga. Vi opptrer som profesjonelle aktører og vil bli møtt med respekt på ein annan måte enn når i opptrer som individualistar.

[Kva skal ein bransje arbeida med?](#)

Eg nemner nokre saker ut frå erfaringar eg har gjort.

For tida arbeider yrkesfaglige utval med utvikling av læreplaner i faga våre. Eit par av punkta dei skal arbeida med går ut over sjølve opplæringa.

Dei skal sjå på alternative støtteordningar og mulighet for varig samarbeid mellom fleire myndigheter. Vi har begrepet kulturnæring, immateriell kunnskap og UNESCO sitt oppdrag om å ta ansvar for vidareføring av døande handverksfag.

Dette området er viktig å gripa tak i for bransjen. Her har vi mulighet til å synleggjera behova våre. Det kan påverka det økonomiske grunnlaget vårt.

Vidare har eg undra meg over at vi må betala arbeidsgjevaravgift. Samanliknar vi med industriproduksjon vert arbeidsgiveravgifta kalkulert inn i 1 produkt medan industrien kalkulerer same kostand fordelt på eksempelvis 100 liknande produkt.

Vi har arbeidskraft krevande produksjon og difor vert avgiftskostnaden høg pr produkt.

Eit anna område eg opplever problematisk er når eg leverer tenester til det offentlege.

Då får eg dekt tapt arbeidsforteneste rekna ut frå gjennomsnittsinntekta for dei tre siste åra delt på timane i eit årsverk. Dette opplevast urimeleg. Ein tapt arbeidsdag er ein dags tapt produksjonsverdi. Produksjonskostnadane er langt meir enn fortенeste. Husleige, forsikring, straum osv gjeld kvar dag. Er det ikkje produksjon så er det heller ikkje inntekter.

Meisterbrev har innsett dette og vedteke minstesatsar som utgjer meir enn tapt arbeidforteneste. Det blir ein enorm skilnad mellom lønnsmotaker og sjølvstendig næringsdrivande. Dette blir godt synleg i arbeid med prøvenemder, samarbeid med skulen og liknande arbeid i offentlege samanhenger.

Som handverkere i små fag har vi ofte ein ettertrakta kompetanse for faga i kunst og handverk i grunnskule og vg skule. Ved revisjon av læreplaner for faget vart det lagt inn fag til fordjuping og prosjektarbeid. Intensjonen var at elevane skulle koma ut i verksemder å sjå korleis arbeidet føregjekk og gjerne prøva seg med hammer og sag, strikkepinner, osv. Men dette vart det ikkje så mykje av. Det var ikkje budsjettert med midlar til kompensasjon for medgått arbeidstid for handverkaren som ville stilla kompetansen sin og verkstaden sin til disposisjon.

Det siste området eg meiner ein bransje bør arbeida med på vegne av faga våre er utdanninga i skulen. Det er viktig å koma med forslag til forbetringar og vera ein høyringsinstans i utviklings- og planarbeid. Direktorat og departement etterlyser ein bransje som kan vera samarbeidspart i slikt arbeid.

Fordeler med bransjeorganisering

Ein bransje er ein medlemsorganisasjon der arbeidsgivarane/bedriftene er eigar og styrer arbeidet. Det bør vera ein sekretariatsfunksjon som formidler informasjon og utarbeider saker. Dugnadsarbeid duger ikkje. Vi har prøvd det i Tekstilhåndverkerne. Det er bransjen for håndvevere, bunadtilvirker og strikkere. Vi har ikkje kapasitet til utviklingsarbeid av ein bransje. Vi har nok med egne verksemder. No tek vi initiativet for utviding av bransjen til små handverksfag. Vi vil ha med alle næringsdrivande i ein bransjeforening som skal ta i vare våre næringspolitiske interesser.

Eg meiner at kvar verksemd vil kunna ha fordel av å vera med i eit bransjefellesskap

- Vi blir betre synlege som profesjonelle aktører
- Vi blir ein samarbeidspart med mulighet for påverknad
- Vi kan koma inn i eit godt pensjonsordningssystem
- Vi får medlemsfordeler som forsikringsavtaler, osv.
- Vi får eit næringsfagleg nettverk

Konklusjon

Eg ser berre fordeler med å samarbeida om næringspolitiske saker i ein bransje. Vi blir mange og synlege. Dette vil sjølvsagt ha ein prislapp, men det er verd det vi får igjen. Det er andre organisasjonar som gjerne vil ha oss som medlemmer, men dei er ikkje ein bransjeforening og er heller ikkje ein del av trepartssystemet vi vil bli ein del av.

Eg oppfordrar til diskusjon om dette eg har sagt og håper vi kan sjå behovet for å koma i gang med eit felles bransjearbeid! Det er no siste toget går.

Takk til Løfte Håndverket som har sett temaet på dagsorden og puffar oss vidare!
Lykke til med bransjearbeidet i framtida!

Kort om Bjørg Hustad

Handvevermester frå 2002, det var ikkje mulig før.

Eiga verksemd, Skyttel vev, etablert 1982.

Yrkesaktiv i 34 år med full stilling som handverker og blir minstepensjonist neste år.

Arbeidd aktivt med næringsutvikling og næringspolitikk sidan 1996.